

A regionális mikroökonómia alapkérdései

Regionális gazdaságtan
2007/2008. tanév

Dr. Rechnitzer János

Telephelyelméletek I.

1. A gazdasági tevékenységek térbeli elhelyezkedését meghatározó tényezők elemzése
 - gazdasági (profitorientált) szervezet
 - közszolgálati szervezetek
 - háztartás
2. A telephelyelméletek fejlődése
 - Árutermelő gazdaság térbeli kiterjedése
 - Termékek tömeges szállíthatósága
 - Tőke és munkaerő szabad mozgása

Dr. Rechnitzer János

Telephelyelméletek II.

1. *Mezőgazdasági területhasználat*

19. sz. első harmada, Johann von Thünen

**Johann Heinrich von Thünen
(1783-1850)**

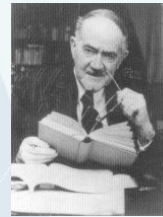
2. *Iparosítás*

19. sz. utolsó, 20. sz. első harmada;

Alfred Weber (1868-1958)

Andreas Predöhl (1893-1974)

Tord Palander (1902-1972)

**Alfred Weber
(1868-1958)**

Dr. Rechnitzer János

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM
JOG- ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

Telephelyelméletek III.

3. *Térbeli verseny és egyensúly*

két világháború között,

August Lösch (1906-1945) ,

Edgar M. Hoover (1907-1972) ,

Harold Hotelling (1895-1973)

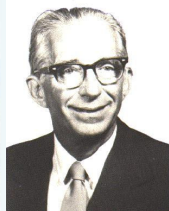

**Harold Hotelling
(1895-1973)**

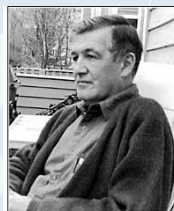
4. *Telepitések optimalizálása*

50-es évektől 80-as évek elejéig,

Walter Isard, William Alonso

Walter Isard (1919-)

William Alonso, 1933-1999

Dr. Rechnitzer János

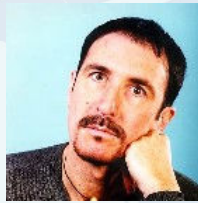
Telephelyelméletek IV.

5. Globális gazdaság

napjaink, Paul Krugman, Michael Porter, Allen J. Scott,
Michael Storper

Michael Porter
a Harvard Egyetem
professzora

Michael Storper
Professor of Economic Geography
London School of Economics and Political Science

Allen Scott

Paul Krugman

Dr. Rechnitzer János

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM
JOG- ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

A telepítési döntések főbb szempontjai I.

- gazdasági tevékenység jellege, vállalati szervezeten belül elfoglalt hely
- mennyiségi, minőségi szempontok (bérköltség, telekárak, közlekedési költségek, közüzemi költségek, munkaerő-ellátottság, városi szolgáltatások)
- vállalati versenystratégia
- időtáv, kockázat, állóeszközök
- telephely-módosítási költségek
- összefüggés a telepítési tényezők és a gazdasági tevékenység jellege között
- helyi gazdasági környezet (szolgáltatások, helyi adópolitika, telephely, település ismertsége)

Dr. Rechnitzer János

A telepítési döntések alapvető mérlegelési szempontjai

Telepítési feltételek	Anyagi (tárgyi) tényezők	Nem-anyagi jellemzők
1. Szállítási lehetőségek	Fuvardíjak	Megbízhatóság, gyakoriság, sérülések, elérhetőség
2. Nyersanyagok	Termelési költségek, szállítási költségek	Biztonság, minőség
3. Piacok	Szállítási költségek, szolgáltatási költségek	Személyes kapcsolatok, ízlések (minőségi igények), versenytársak
4. Munkaerő	Bérek, béren kívüli juttatások, alkalmazási költségek	Munkavállalói attitűd, szakszervezetek, képzettség, típus, elérhetőség
5. Extern hatások* (a) Urbanizációs előnyök (b) Lokalizációs előnyök	-	Externáliák (pozitív és negatív), munkaerő szaktudása, információk megosztása, közös szolgáltatások, hírnév
6. Energia	Költségek	Megbízhatóság, változatosság
7. Közösségi infrastruktúra • társadalmi tőke (emberekben, közösségekben) • fizikai tőke (utak, épületek)	Költségek, adók	Minőség, változatosság
8. Tőke • (a) műszaki • (b) pénzügyi	Építési költség, bérlet Hitelfelvétel költségei	Elérhetőség, lejárat Elérhetőség
9. Föld/épületek	Költségek	Méret, megközelíthetőség, szolgáltatások, lejárat
10. Környezet • miliő • politika	- Költségek, adók	Alkalmazottak preferenciái Helyi attitűdök
11. Kormányzati politika	Támogatások, bírságok, adók	Attitűd, stabilitás, üzleti klíma

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM
JOG- ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

A telepítési döntések főbb szempontjai II.

Alapvető gazdasági egységek változása

- *Üzemek* (1960-as évek): a telepítés a termelés méretétől és technológiájától függ.
- *Cégek* (1970-es évek): a telepítés a tulajdonos nagyvállalat stratégiájától függ.
- *Termelési rendszerek* (1980-as évek): a telepítés a cégek közötti hálózatoktól függ.
- *Termelési láncok, értéklánc-rendszerek* (1990-évek): a telepítés a termelő és nem-termelő tevékenységektől egyaránt függ

Dr. Rechnitzer János

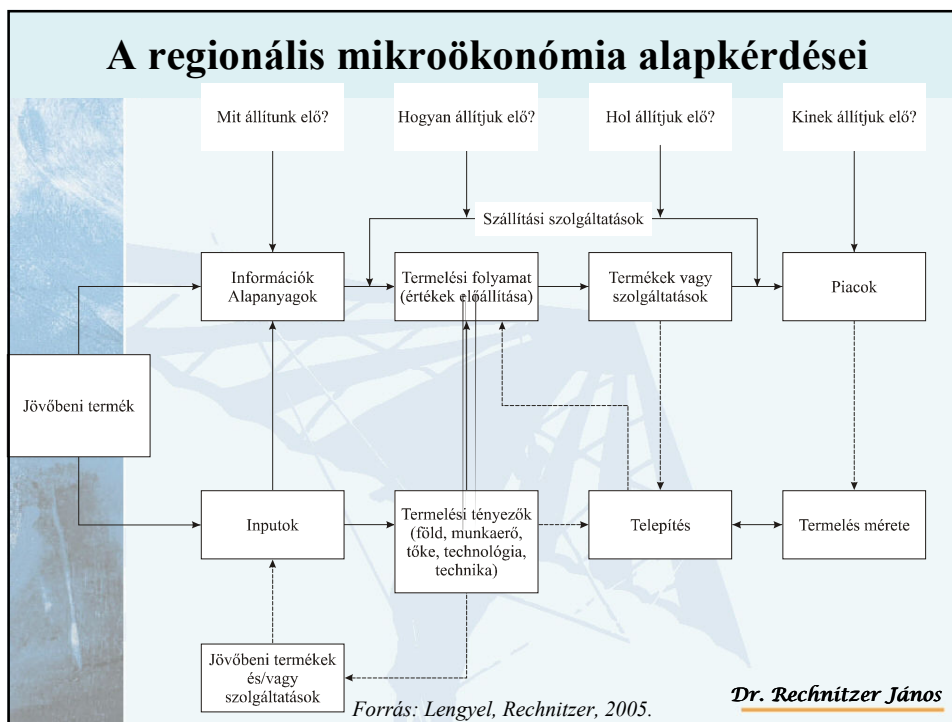
A vállalat fogalmának és a telepítési döntéseknek eltérő megítélései

Jellemzők	Neoklasszikus	Magatartástudományi	Intézményi
Döntéshozatal típusa	Gazdasági egyén	Megelégedő (elfogadó) egyén	Menedzserek
Döntéshozatali feltételek	Tökéletes racionalitás, jól informáltság	Korlátozott racionalitás, alul informáltság	Stratégia és hierarchia, hatalom
Célok	Költségek minimalizálása, profit maximalizálása	Igényszint kielégítése	Növekedés, biztonság és profit
Verseny	Tökéletes (és „tisztá”)	Tökéletes? (és tisztá?)	Monopolisztikus („nem-tiszta”)
Gazdasági környezet	Költségek és árbevételek	Információs tér, cselekvési tér	Nagy üzlet, nagy munkaerőigény, nagy kormányzat
Gazdasági kapcsolatok	Kinyújtott (meghosszabbított) kar	Információk áramlása	Tárgyalás, megállapodás, meggyőzés
Telepítési döntéshozatal	Automatikus, pillanatnyi érdekek	Tanulási folyamat	Tárgyalási folyamat
Telephely megváltoztatása (hosszú távon)	Alkalmazkodás a gazdasági erőkhöz	Tanulás, alkalmazkodás a gazdasági erőkhöz	Gazdaságpolitikai és technológiai szempontok

Forrás: Lengyel, Rechnitzer, 2005.

Dr. Rechnitzer János

A regionális mikroökonómia alapkérdései

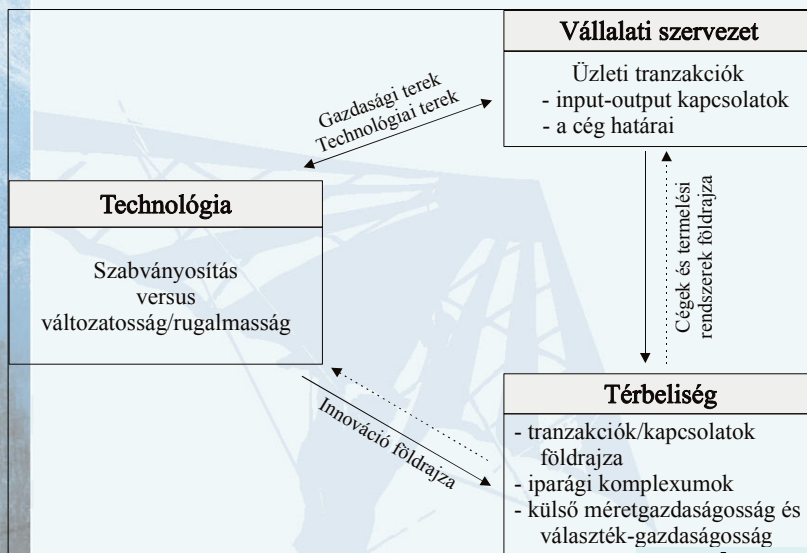

Forrás: Lengyel, Rechnitzer, 2005.

Dr. Rechnitzer János

A „szentháromság-modell”

Forrás: Lengyel, Rechnitzer, 2005.

Dr. Rechnitzer János

A regionális mikroökonómia „alapkövei” (Hoover)

- *természeti erőforrásokból* adódó előnyöket,
- a *térbeli koncentráció* gazdaságosságát,
- a *szállítási és kommunikációs* költségeket

Három piaci tökéletlenség:

- A természeti erőforrások immobilitása, „helyhez kötöttsége”
- Bizonyos funkciók tökéletlen feloszthatóságáról, amely szolgáltatásoknak részben emiatt nincs piacuk, hanem térben koncentrálódva, lokális extern hatásokként jelennek meg.
- A termékek és szolgáltatások tökéletlen mobilitása (szállítási költségek)

Dr. Rechnitzer János

Lokális és transzferálható javak

Telepítési tényezők négy alaptípusa

- *Lokális input* (immobil input): az üzemet oda kell telepíteni, *input-orientált* telepítések.
- *Lokális output* (immobil output, helyi kereslet): a helyi fogyasztókhöz kell telepíteni a részleget, *piacorientált* (piacra) telepítések.
- *Transzferálható input* (mobil input): a telephely tetszőleges helyen létrehozható, az input bárhová elszállítható (szállítási költségek).
- *Transzferálható output* (mobil output, külső kereslet): a termék szállítható a külső piacokra, a távoli fogyasztókhöz (szállítási költségekkel).

Természeti tényezők térbeli szűkösége

- *ubikvitás*: szinte mindenütt megtalálható (pl. levegő)
- *kommonalitás*: sok helyen előfordul (pl. folyóvíz, mint hűtővíz)
- *ritka javak*: kevés helyen található meg (pl. bauxit, szén, jó termőföld)
- *unikális javak*: nagyon kevés helyen fordul elő (pl. uránérc, termálvíz)

Dr. Rechnitzer János

Mikroszervezetek gazdasági egységei

- A területi egységek mikroszervezetenként:
 - vállalat (profit-orientált): *telephely, telep*
 - közszolgálat (intézmény, nonprofit): *hivatal, iroda*
 - háztartás: *lakás, lakóhely*
- Több telephelyes vállalat

Magyarországon a telep fogalma:

- csak gazdasági tevékenységhez kapcsolódik,
- lényeges kritérium a területi elkülönülés a szervezet többi egységétől, valamint
- földrajzilag körülhatárolható helyen fekszik.

Dr. Rechnitzer János

Telephely fogalma

1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról, 4. szakasz 33. bekezdés
Telephely:

- a) olyan állandó üzleti létesítmény, berendezés, felszerelés, ahol és/vagy amellyel az adózó részben vagy egészben vállalkozási tevékenységet folytat, függetlenül attól, hogy az adózó milyen jogcímen használja, azzal, hogy a telephely kifejezés magában foglalja különösen az üzletvezetés helyét, a belföldi székhellyel létesített képviselőt, az irodát, a gyárat, az üzemet, a műhelyt, a bányát, a kőolaj- vagy földgázkutat, vagy a természeti erőforrás feltárására, kiaknázására szolgáló más létesítményt,
- b) az építkezés vagy az összeszerelő tevékenység (a továbbiakban együtt: építkezés) helye - ideértve az ezen tevékenységekkel kapcsolatos felügyeleti tevékenységet is - abban az esetben, ha időtartama (folyamatosan vagy megszakításokkal) összesen legalább három hónapig tart, melyet építkezési területenként kell figyelembe venni, függetlenül attól, hogy azok több önálló szerződésen alapulnak, vagy különböző személyek adták a megrendeléseket; a gazdasági, üzleti és földrajzi szempontból egy egységet képező építkezések egy építkezési területnek minősülnek.

Dr. Rechnitzer János

Vállalati statisztikai egységek típusai

	Egy vagy több hely	Egy hely
Egy vagy több tevékenység	Gazdasági szervezet Szervezeti egység	Telep
Egy tevékenység	Szamosodott egység Homogén szakosodott egység	Szamosodott telep Homogén szakosodott telep

Dr. Rechnitzer János

A telepítési döntések szempontjai

- *Megbecsült időtáv*
- *„Életgörbe” jelenlegi szakasza*
- *Várható bevételek (jövedelmek) és költségek (kiadások) alakulása*
- *Telephely, lakás lokális környezetében várható köz- (public) és a magánbefektetések alakulása*

Dr. Rechnitzer János

Köszönöm a figyelmet!

Dr. Rechnitzer János